

DOI: <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2021-64-02>

УДК 141.72:316.323.83(599)

Тетяна Василівна Подольська

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи 4, 61022, м. Харків, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-1159-7538>

Катерина Геннадіївна Фісун

кандидат філософських наук, доцент кафедри теорії культури і філософії науки
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи 4, 61022, м. Харків, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-9353-8106>

ДО ПРОБЛЕМ ПОСТКОЛОНІАЛЬНОГО ФЕМІНІЗМУ (НА ПРИКЛАДІ ФІЛІППІН)

Стаття присвячена дослідженню проблем постколоніального фемінізму на Філіппінах і окресленню питань, які потребують створення окремої програми, що розходиться з програмою теоретиків-першопрохідців постколоніальної критики (Е. Саїда, Г. Бгабги, Г. Співак ін.). Проблематика статті полягає у малодослідженості постколоніального фемінізму. На прикладі Філіппін показана наукова обмеженість локальними статтями, проте, існує нагальна необхідність актуалізувати цілісне поле гострих питань у житті філіппінців і філіппінок, на які сьогодні найбільше сфокусована феміністська критика. Актуальність статті обумовлена інтересом до розвитку фемінізму на Філіппінах – у постколоніальній країні, яка подвійно постраждала від колоніальної політики Заходу і панування Америки, і яка мала матриархальну культуру у доколоніальні часи. Мета статті полягає в аналізі проблем, ідей і стратегій постколоніального фемінізму на Філіппінах з точки зору постколоніальної філософії і гендерної теорії. Авторки аналізують соціальні проблеми у житті філіппінців і філіппінок, серед яких: невіршеність жіночих проблем усіх соціальних ланок і ЛГБТІК-спільноти, секс-туризм і проституція тощо. Також проаналізовано культурне підґрунтя гендерних уявлень на Філіппінах і віднайдено причини недовіри філіппінців до західної критики патріархату у штучному нав'язуванні патріархату іспанськими завойовниками за часів колоніалізму. Розглянуто парадоксальність проблемного становища ЛГБТІК-спільноти на Філіппінах, оскільки філіппінське суспільство має ненасильницький і негомофобний характер, що пояснює фігура бабайлана – трансгендерної жінки або фемінного чоловіка-шамана, відомого ще у доколоніальні часи. Окрім цього авторки докладно розбирають проблеми секс-туризму, проституції, покинутих дітей від «білих чоловіків», які не тільки є збереженими формами колоніалізму на Сході, що втілюють модель символічних відносин між Заходом і Сходом як відносин між домінуючим і підпорядкованим, а і вже перетворилися у соціальні проблеми, що потребують урегулювання з боку влади. Новизна дослідження полягає у спробі віднайти взаємообумовленості між історико-культурними особливостями, гендерними уявленнями і стратегіями постколоніального фемінізму на Філіппінах.

Ключові слова: **фемінізм, постколоніалізм, Філіппіни, гендер, ЛГБТІК, культура.**

Як цитувати: Подольська, Т., Фісун, К. (2021). До проблем постколоніального фемінізму (на прикладі Філіппін). *Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна, серія «Теорія культури і філософія науки»,* (64), 14-24. <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2021-64-02>

In cites: Podolska, T., Fisun, K. (2021). To the problems of postcolonial feminism (on the example of the Philippines). *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series "The Theory of Culture and Philosophy of Science",* (64), 14-24. <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2021-64-02> [In Ukr]

Проблематика статті полягає у необхідності окреслення ключових проблем і принципів постколоніального фемінізму на Філіппінах, який не вписується в загальну критику імперіалізму в постколоніальних студіях, що виникли на перетині постмодерної філософії, гендерної критики, теорії меншин. Незважаючи на популярність постколоніальної теорії, в тому числі постколоніального фемінізму, який логічним чином розвинувся з неї на Заході (Е. Саїда, Г. Співак, Ч. Моганті, Г. Бгабги, Я. Ставракакіса) щодо арабського світу (країн «третього світу»), дослідження постколоніальних ідей на Філіппінах, в країні, яка також стала жертвою колоніалізму, обмежуються локальними статтями. *Актуальність* дослідження полягає у неокресленості стратегій постколоніального фемінізму на Філіппінах, в країні, яка постраждала від колоніальної політики Заходу і панування Америки.

Постколоніальна філософія зароджувалася як критика європейського колоніалізму на Близькому Сході. Жінка і гендер відігравали важливу роль в концепції орієнталізму, яку сформулював Е. Саїд (у роботах «Культура та імперіалізм», «Орієнталізм»): якщо Захід уособлював образ «чоловіка», «центру», «гегемонії», то Схід логічним чином відтворював метафори «жіночого», «вторинного», «ненормативного» і «підлеглого». Центральна думка Е. Саїда полягала у тому, що стосунки Заходу і Сходу формуються у межах бінарної опозиції «центр – периферія», яка культивується в суспільстві та політиці, і репрезентується в літературі та мистецтві [Саїд, 2005, 2012]. Вже більше тридцяти років актуальним залишається питання про прийняття в суспільство тих суб'єктів, які протягом століть перебували у статусі «Інакших», і тепер мають право на повноцінну включеність у життя більшості, свого народу або країни.

Мета дослідження полягає в окресленні ключових проблем і особливостей філіппінського фемінізму. Серед завдань дослідження: 1) розглянути ідеї постколоніального фемінізму як напрямку; 2) проаналізувати ідеї саме філіппінського постколоніального фемінізму; 3) дати визначення філіппінському постколоніальному фемінізму в сукупності його ідейної направленості. Методологічно ми базуємося на теоретичні роботи, присвячені теорії фемінізму, постколоніальній філософії та постколоніальному фемінізму (Е. Саїда [Саїд, 2005, 2012], Г. Співак [Співак, 2001], Г. Бгабги [Бхабха, 2005], Я. Ставракакіса [Ставракакіс, 2008], Р. Бернстайна [Бернстайн, 2015], Т. Марценюк [Марценюк, 2018]), філіппінському фемінізму (Ж. Арнадо [Arnado, 2008], Д. Агілар [Aguilar, 1995], Мілен Д. Хеги, Вероніка К. Альпорхи і Мегган С. Євангелісти [Hega, 2017], С. Джейкобсена і Д. Хілл [Jacobsen, 2019], Дж. Умалі [Umali, 2021] ін.), культурній і гендерній політиці, глобальним проблемам на Філіппінах (Л. Істакіо, Дж. Істакіо, Р. Алібадбада [Estacio, 2021], П. Ладридо [Ladrido, 2017], Д. Агілар [Aguilar, 1995], П. Сік Ін Хо і С. Джексон [Sik Ying Ho, 2021]). У дослідженні використовуються гендерний, постколоніальний, історико-культурний, філософсько-антропологічний підходи.

Огляд праць з даної проблематики. Принципи постколоніального фемінізму на Філіппінах формувалися як частина загальної програми філіппінського фемінізму, які намагалися резюмувати в ряді статей Ж. Арнадо [Arnado, 2008], Мілен Д. Хега, Вероніка К. Альпорха і Мегган С. Євангеліста [Hega, 2017] та ін. Для того, щоб окреслити ключові питання постколоніального фемінізму на Філіппінах, варто звернутися до праць, в яких розкривається критика патріархату, якого не існувало в передколоніальні часи, а саме до статті С. Джейкобсена і Д. Хілл [Jacobsen, 2019]. Самостійність постколоніального фемінізму на Філіппінах і його відірваність від загальної програми фемінізму «третього світу» обумовлюються критикою патріархату, що з'явився у колоніальний час, а також рядом соціальних проблем, специфічних і болючих у житті філіппінців: невирішеність жіночих проблем усіх соціальних ланок і ЛГБТК-спільноти, секс-туризм і проституція. На докладному розгляді означених проблем ми фокусуємося у цьому дослідженні з метою сформулювати загальне коло проблем постколоніального фемінізму на Філіппінах. На сьогодні ці проблеми мають місце в окремих статтях (Г. В. А. Марка [2019], Л. Істакіо, Дж. Істакіо і Р. Алібадбада [Estacio, 2021], Г. Неїла [Neil, 2004], П. Ладридо [Ladrido, 2017], К. Редферн [Redfern, 2019], Д. Такона [Tacon, 2015], К. Цаффт і С. Тідбол [Zafft, 2010]). Важливе значення також має вивчення розвитку жіночого руху на Філіппінах, спроби виділити його періоди, а також дослідити розвиток жіночих організацій, які сприяли боротьбі

з сексизмом, расизмом і гендерною нерівністю в країні. Жіночому руху на Філіппінах, який розвивався з початку ХХ ст., і з якого в подальшому розвинулися феміністський, лесбійський, трансгендерний рухи, присвятили свої праці Е. Надс [Nads, 2019], Дж. Умалі [Umali, 2021], Мілен Д. Хега, Вероніка К. Альпорха і Мегган С. Євангеліста [Hega, 2017].

Наукова новизна роботи полягає у спробі окреслити історико-культурні та ідеологічні особливості постколоніального фемінізму на Філіппінах.

Фемінізм як ідеологія, суспільний рух і світогляд, як його класично теоретизують дослідники (наприклад, І. Жеребкіна [Жеребкина, 2001], Т. Марценюк [Марценюк, 2018]) пройшов три (або виділяють чотири) хвилі, і за майже три століття розгалужився на понад десять напрямків. Першим напрямком, який розвинувся за часів Великої Французької революції, став ліберальний фемінізм. Цей напрям фемінізму був направлений на боротьбу проти нерівностей і дискримінації жінок у соціальному і політичному житті. Ліберальний фемінізм, який представляли О. де Гуж, М. Волстонкрафт та інші активістки, зосереджував увагу на вимогах надати жінкам цивільні і виборчі права, право на вищу освіту і кар'єру. Підтримка цих ідей в рівній мірі зростала і з чоловічої ініціативи. Наприклад, англійський філософ С. Мілль представив книгу «Про свободу», обґрунтувавши важливість виборчих прав для жінок, право на їх участь у голосуванні [Mill, 2011]. На цій основі в Англії розвинувся рух суфражисток, праці яких доповнили значення жіночої емансипації як утвердження прав жінок на звільнення від «маскулінної гегемонії», від ідеологічної прив'язаності жінки до образу пасивної гендерної поведінки в культурі. Ліберальний фемінізм досягнув значних результатів у Західній Європі, і «білі жінки» отримали право вчитися у вищих навчальних закладах, отримали право голосу в політичному просторі та ряд інших соціальних прав, які розширили можливості соціалізації жінки.

Але ліберальний фемінізм зосереджував увагу на проблемах саме «білих жінок» Західної Європи, в чому він не задовольняв «чорних жінок» і жінок арабського «третього світу». Це невдоволення було обґрунтовано тим, що ліберальний фемінізм фокусується виключно на тих, менш значущих проблемах, які не є пріоритетними у боротьбі за виживання жінок в країнах з постколоніальною травмою. Ідеї постколоніального фемінізму як напрямку, альтернативного ліберальному фемінізму, в свою чергу, базуються на таких принципах, як: визнання культурних відмінностей і расового різноманіття, культивуванні неетноцентрованої свідомості, увазі до маргінальних ідентичностей, рівності всіх людей, деконструкції культурних міфів, стереотипів та дискурсивних практик, спрямованих на дискримінацію гендерного, національного і расового Іншого з простору культури як на рівні суспільної свідомості, так і на рівні художньої свідомості, в практиках комунікації, мистецтва, політики.

Центральною темою теоретиків постколоніалізму стала критика колоніального проекту (Е. Саїда, Г. Співак, Г. Бгабги, Р. Моханрам). Орієнталізм Е. Саїд [Саїд, 2005] позначив тип гегемонії Заходу (Європи) над Сходом (неєвропейськими територіями) як Іншим, що проявляється як на рівні політичного і соціального життя, так і на рівні літератури і мистецтва. В образотворчому мистецтві прикладом візуалізації гендерної гегемонії можуть слугувати образи сексуалізованого Сходу на полотнах європейських художників-орієнталістів (Е. Делакруа, Ж.-Л. Жерома ін.). Вагоме значення в набутті статусу «Інакшого», за М. Фуко [Фуко, 1997], має погляд активного суб'єкта, спостерігача, який через контроль і пильний погляд перетворює видимого на об'єкт вивчення і дискримінації. Важливою для розуміння постколоніального фемінізму є робота Г. Бгабги «Локалізація культури» [Бхабха, 2005], в якій акт опору колонізованого виступає обов'язковою відповіддю на владу, панування колонізатора. Він стверджує, що неможливо досягнути расової, національної автентичності культури в силу того, що її кордони завжди рухливі, а сам її простір «гібридний», різномірний, динамічний. У свою чергу, Я. Ставракакіс і Н. Хрісолорас вважають, що у європейських культурних практиках Схід завжди репрезентується як Ворог, місце насолод, еротики і розпусти, що, у такий спосіб, демонструє «націоналістичну ненависть» Заходу до Сходу, пошуки засобів зіпсувати його репутацію [Ставракакіс, 2008].

Ідеї Е. Саїда, Г. Бгабги, Я. Ставракакіса знайшли продовження у дослідженні відомого журналіста, кореспондента «New York Times» Р. Бернстайна [Бернстайн, 2015], який розглядає актуальну проблему секс-туризму на Сході (у Таїланді, на Тайвані, на Філіппінах) як наслідок впливу хибних уявлень про «інакшість» Сходу, які формувала імперія; пошуки

«екзотичного» сексуального об'єкту, як з ініціативи західних чоловіків, так і східних жінок; колоніальної ідеології, яка сьогодні проявляється через задоволення сексуальних потреб західних чоловіків-туристів на Сході. «Однією з типових рис цієї нової епохи стала комерціалізація східної сексуальності – явище, що існує по цей день...» – зазначає Р. Бернстайн (переклад з рос. мови – Т. П. і К. Ф.) [Бернстайн, 2015, с. 167]. Тобто колоніалізм як ідеологічна система продовжує реалізовуватися через гендерне маркування Заходу і Сходу, коли Схід як простір «жіночого» і «підлеглого» підпорядковується Заходу як «чоловіку» і «домінанту». Незважаючи на тридцятирічну боротьбу з гендерними і національними стереотипами, якій сприяють зусилля активістів, науковців, філософів, проблема нерівноцінного маркування і репрезентації різних національних, расових, гендерних, культурних спільнот продовжує існувати. Особливо це стосується расових і національних відмінностей між жінками, на які звертають увагу теоретики постколоніального фемінізму.

Сексуальне поневолення, обмеження гендерних і соціальних прав східних жінок стали предметом уваги в роботі «Чи можуть пригноблені говорити?» відомого постколоніального теоретика Г. Співак [Співак, 2001], що вже стала класикою постколоніального фемінізму. Критикуючи індійські традиції, і звертаючи увагу на проблеми сексуального насилля, мовчання жінок, в тому числі жорстокість обряду «саті» (самоспалення індійських удів), Г. Співак визначила, що причиною пригніченого положення жінки «третього світу» виступає європейський колоніалізм, капіталістична система і імперська ідеологія. Розглядаючи положення жінок в Індії, Г. Співак визначила, що саме західний стиль мислення дозволяє бачити Схід і східних жінок в якості «означаючого Іншого», тому «білі» відносяться до представниць інших рас з підозрою, нехтуючи гуманністю, повагою до них і їхніми правами. В такій ситуації необхідно «почути» голоси і розпізнати жести тих жінок, які були приречені мовчати. Підкреслимо, що питання гендерної та расової ідентичності пов'язані в концепціях постколоніалізму з деконструюванням образу Сходу, або образу не-європейської жінки як гендерного і расового Іншого в культурі, як іншого типу суспільного і культурного досвіду, а також із критикою патріархату як форми влади.

Якщо патріархат як форма влади більш органічно вплетений в культуру Індії і традиції індуїзму, то патріархат на Філіппінах – це результат колоніальної політики Іспанії, бо до колоніальних завоювань філіппінська культура була матріархальною, і цей факт не створював жодних проблем. С. Джейкобсен і Д. Хілл вказують на те, що філіппінські жінки в доколоніальний період мали можливості більш вільного існування порівняно з жінками інших колонізованих народів [Jacobsen, 2019]. У доколоніальні часи чоловіки і жінки Філіппін мали рівний статус і права, а життєвий устрій філіппінської родини носив у більшій мірі матріархальний характер: «Жінки могли пересуватися так само вільно, як і чоловіки, могли здобувати освіту, зберігали рівні права у шлюбі та розлученні, мали право бути лідерами як у політичній, так і в релігійній сферах, і хоча існувала упередженість щодо чоловіків з точки зору спадкування та військового лідерства, це аж ніяк не було систематичним упередженням щодо жінок» (переклад з англ. мови – Т. П. і К. Ф.) [Jacobsen, 2019] [In Ukr]. Сприйняття жінки як власності чоловіка, церкви, держави прийшло у Філіппіни разом з колоніальною політикою іспанських конкістадорів, впливом римо-католицької церкви з її чітким розподілом праці і статусів у суспільстві, розумінням того, що традиційна жіноча влада і свобода, яка століттями існувала на Філіппінах, може становити загрозу для західної патріархальної культури.

Перше питання філіппінського фемінізму полягає в недовірі ідеологічним поривам західного постколоніального фемінізму, який намагається боротися з патріархатом у східних культурах тоді, коли патріархат на Філіппінах є продуктом саме західної політики. Тобто, боротьба проти ворога разом з самим ворогом виглядає парадоксальним явищем, але це не означає, що постколоніального фемінізму на Філіппінах не існує. Постколоніальний фемінізм на Філіппінах як «фемінізм постколоніальної доби» існує, але центрується на інших культуротворчих ідеях філіппінського суспільства. Теоретики філіппінського фемінізму, вбачаючи у західному ліберальному фемінізмі «привид патріархату», ставлять за мету розвиток «філіппінської версії» фемінізму, яка буде відповідати філіппінській історії, травмованому досвіду («Philippine colonial experience») і реально існуючим на Філіппінах

гендерним проблемам [Arnado, 2008]. Отже, філіппінський фемінізм не може бути витлумачений у загальноприйнятих позиціях фемінізму країн «третього світу», з яким його часто помилково ідентифікують як з причини недовіри Заходу, так і з причини неоднорідності самого філіппінського фемінізму.

Друге питання філіппінського фемінізму полягає у його неоднорідності, яка обумовлена тим, що сьогодні існують дві сторони положення жінки на Філіппінах. З одного боку, представленість філіппінських жінок у політиці значно збільшилася, наприклад, Джероніма Пексон стала першою жінкою-сенатором; президентками Філіппін були жінки Корі Акіно і Глорія Макапагал-Арройо; наразі жінки очолюють різні державні посади в уряді [Asia Society, 2021]. Зазначимо, що завдання «ліберального фемінізму» було вирішено у 1937 р., коли на Національних зборах було ухвалено законопроект про виборче право жінки з гаслом: «Філіппінка отримала голос» («The Filipina got the vote»). Загалом у першій половині ХХ ст. на Філіппінах стрімко розвивався суфражистський рух, який приніс із собою позитивні зміни, і філіппінки домоглися права голосу («Жіночий клуб Маніли», «Ліга суфражисток», «Національна ліга філіппінських жінок», «Жіноча ліга громадян») [Umali, 2021]). Але існує й інший бік, що демонструє невирішеність багатьох соціальних проблем, комплексно пов'язаних з расизмом, ксенофобією, домашнім насильством, що панують у сім'ях середнього класу. Саме це є другою проблемою постколоніального фемінізму на Філіппінах.

Пригадаємо, що основою постколоніальної критики є заперечення підпорядкування у різних формах: однієї раси або нації іншій, жінки чоловіку, однієї країни – іншій, а також боротьба з дискримінацією за будь-якою ознакою – расовою, національною, гендерною, і для жінок «третього світу» вона була потрійною. В цьому відношенні на Філіппінах сформувався особливий фемінізм, який найбільше відповідає постколоніальній ситуації в країні, але зберігає ряд проблем, характерних для постколоніальних студій. Одна з них – це домашнє і сексуальне насильство жінок, трудова експлуатація в сім'ї і моральне пригнічення. Відомо, що гвалтування жінок є однією з причин високої смертності жінок на Філіппінах, тому для філіппінського суспільства пріоритетним є створення кризових центрів [Nads, 2019]. У цьому аспекті можна порівняти проблему філіппінського фемінізму з проблемою положення «чорних жінок» у постколоніальну, пострабовласницьку добу в Північній Америці, коли здоров'я «чорношкірої жінки», боротьба проти її пригнічення за будь-якими ознаками стали центральними вимогами «чорного фемінізму». Попри те, що в публікаціях азійських видань можна зустріти точку зору, що на Філіппінах жінка з підлеглих і сором'язливих перевтілилася у могутніх лідерів нації [Asia Society, 2021], існує й інша сторона положення філіппінки «третього класу», яка страждає від фізичного і психологічного насилля, що, в свою чергу, пов'язано з недостатніми економічними можливостями жінок. У цьому сенсі постколоніальний фемінізм на Філіппінах звертається до цієї «внутрішньої» соціальної проблеми філіппінського суспільства.

Третє питання філіппінського фемінізму полягає у невирішеності правових питань ЛГБТК-спільноти на Філіппінах. У «Філіппінському плані для жінок» 1980 – 1992 рр. був окреслений напрям нової сексуальної політики і політики ідентичності, була оскаржена гегемонія католицького дискурсу, і був визначений як важливий і необхідний розвиток лесбійського руху. Відомо, що перший марш ЛГБТК-спільноти відбувся ще у 1996 р., а ще раніше – у 1995 р. було проголошено закон щодо протидії сексуальним домаганням, і було проголошено свободу підтримки усіх форм сексуального життя [Nads, 2019]. Комітет азійських жінок, який був створений як мережа, що об'єднує правозахисні групи жінок та профспілки з усієї Азії, висунув програму щодо охорони здоров'я азійських жінок, ревізії імперських текстів, викорінення торгівлі людьми і секс-туризму, захисту прав ЛГБТК-ідентичностей. Незважаючи на амбітність викладеної програми, представники ЛГБТК-спільноти продовжують стикатися з дискримінацією.

З культурологічної точки зору природність трансгендерності і гомосексуальності для філіппінського суспільства обґрунтовується тим, що ще з доколоніальних часів важливою фігурою була постать бабайлана. Бабайланом вважали шамана, посередника між людьми і духами, цілителя, який міг бути жінкою або фемінним чоловіком, часто гомосексуалом або з ознаками трансгендерності. Бабайлани займали важливу соціальну сходинку в

філіппінському суспільстві, були духовними лідерами і діячами у владі, користувалися значним авторитетом. Звісно, що у часи іспанської інквізиції бабайлани були прирівняні до відьом і нечистої, небезпечної сили, якої потрібно позбавлятися. Тобто, дискримінація і переслідування бабайланів – це передісторія переслідування представників ЛГБТК-спільноти на Філіппінах сьогодні.

За останні шість років представленість ЛГБТК-людей в державних інституціях і на правлячих місцях на Філіппінах значно підвищилася. Також помітний крок був зроблений у розвитку гендерно-орієнтованої педагогіки і освіти, що включає підтримку студентів незалежно від їхньої гендерної ідентичності. Адекватне розуміння філіппінцями однієї з головних позицій філіппінського фемінізму (що дотична до західного квір-фемінізму), яка полягає у розумінні зумовленості гендерних ролей різними соціальними конструктами, а не біологією, завдячує саме культурному феномену бабайлана. Незважаючи на певні прогалини у законодавстві стосовно прав ЛГБТК-людей, виклик усталеним нормам і заборонам щодо жорстких дихотомій (жіноче – чоловіче) на рівні культурної свідомості й штучно нав'язаних традиційних гендерних ролей філіппінці підтримують охочіше з кожним днем.

Четверте питання постколоніального фемінізму на Філіппінах стосується одностатевих шлюбів: хоча існують юридичні складнощі з їх визнанням, то з точки зору архаїчних звичаїв вони вважаються легальними і не викликають невдоволення. Труднощі у просуванні відкритості представників ЛГБТК-спільноти також виникають у зв'язку з полірелігійністю Філіппін: упродовж історії під впливом іспанської колонізації і американського управління Філіппіни стали місцем нашарування архаїчної «традиційної» релігії (шаманізму, анімізму), християнства й ісламу. Цікаві дані у 2017 р. представив «The ASEAN SOGIE», комітет, що займається проблемами ЛГБТК-спільноти: «Звіт охоплює дані з 2012 по 2017 рр. і розглядає зростаючу криміналізацію та стигматизацію ЛГБТК, а також розглядає поширену точку зору, що ЛГБТК є «західною концепцією» (переклад з англ. мови – Т. П. і К. Ф.) [Ladrido, 2017] [In Ukr]. Тобто проблематика квір-фемінізму і загалом прийняття ЛГБТК-спільноти на Філіппінах так само відображає парадоксальність постколоніального фемінізму: сама проблема неприйняття сексуальних меншин – це західний феномен, калька західного світу, що перетворює гендерно-нейтральну ситуацію з архаїчних часів на Філіппінах у проблематичну, хоча проблематично окресленою вона ніколи не була. Розглядаючи проблеми філіппінського постколоніального фемінізму, який перетинається з проблемами квір- і -трансфемінізму, ми можемо говорити про те, що саме визначення «постколоніальності» вказує на межі «західного комплексу питань» фемінізму, на ситуацію «після колоніалізму», але цілком не відірваною від нього, що вселяє недовіру філіппінців.

П'яте питання постколоніального фемінізму на Філіппінах полягає у масштабному поширенні секс-туризму і проституції в країні. Проституція стала поширеним явищем у часи європейської колонізації, і сьогодні філіппінки цікавлять європейських туристів більше, ніж жінки інших країн Південно-Східної Азії. У період американського панування після Другої світової війни на Філіппінах стала поширеною секс-індустрія, і саме затребуваність філіппінок американським флотом стала причиною розквіту туризму саме на цій території. Боротьба з проституцією і секс-туризмом становить програмну складову постколоніального фемінізму. Проблема секс-туризму важлива тим, що сьогодні вона стала вже і соціальною проблемою через велику кількість покинутих дітей, народжених філіппінками від чоловіків-туристів, в тому числі від «білих чоловіків» [Tason, 2015; Zafft, 2010]. Проблеми небажаної вагітності, статеві захворювання, невизначена доля дітей «покинутого покоління», які також стають жертвами сексуальної експлуатації, – це негативні наслідки секс-туризму і проституції на Філіппінах, потребу в яких більшість жінок пояснює бідністю і скрутним соціальним становищем сім'ї. Більшість історій покинутих жінок з дітьми від заможних туристів пов'язана з вимушеністю жінок шукати заробіток [Tason, 2015]. Як і за часів колоніальної експансії західні чоловіки користуються можливістю насолодитися «екзотичним товаром» в той момент, коли філіппінські жінки розглядають відносини з Іншими, «білими чоловіками» як шанс покращити матеріальне становище і налагодити життя сім'ї. Проте, як наслідок, цей шанс найчастіше перетворюється на важку травму.

З упевненістю можна сказати, що ієрархічні відносини «імперія – колонія», які століттями складалися між Заходом і азійськими Філіппінами, й описані класиком

постколоніальної теорії Е. Саїдом, зберігаються й досі, що ілюструє гостре питання секс-туризму. Про цю сучасну форму сексуального колоніалізму східних жінок західними чоловіками писав журналіст Р. Бернстайн. Він вказував, що сьогодні через секс-туризм, як і три століття тому, західні чоловіки продовжують задовольняти імперські амбіції без подальших покарань: «...Азія уславилася на Заході краєм великих еротичних можливостей задовго до того, як західні чоловіки почали знайомство з нею в якості солдатів, чиновників і правителів» (переклад з рос. мови – Т. П. і К. Ф.) [Бернстайн, 2015 с. 63] [In Ukr]. Він підкреслював, що секс-туризм «білих іноземців» у Китаї, Таїланді, на Тайвані, на Філіппінах є способом затвердження влади і презентації престижу західного світу, який продовжує контролювати, превалювати, використовувати і насолоджуватися східними благами. Колоніалізм і секс нерозривно пов'язані між собою, і сьогодні ситуація на Філіппінах демонструє нам комерціалізацію жіночої сексуальності, що одночасно є засобом виживання жінок і соціальною проблемою країни.

Отже, постколоніальний фемінізм на Філіппінах – це комплексна програма реформування не тільки політичних і громадянських прав жінок, а і прав людини в цілому, тому що феміністичний рух на Філіппінах розвивався в умовах націоналістично-демократичного руху, уникаючи при цьому зв'язків з західними конотаціями патріархату, штучно прищепленого філіппінцям у добу іспанського колоніалізму. Загалом постколоніальний фемінізм має велике значення у реабілітації статусу тих жінок, які протягом історії вважалися маргінальними з причини причетності до певної раси, нації, класу, кольору шкіри. Завдяки постколоніальному фемінізму в багатьох східних країнах на політичному і культурному рівнях відбулося пом'якшення гендерних відмінностей в суспільстві і визнання культурного різноманіття, включення жінок «третього світу» у культурне і політичне життя.

Парадоксальність постколоніального фемінізму на Філіппінах полягає у недовірі постколоніальному фемінізму у тій версії, в якій він відображає саме західне бачення положення жінок Сходу і пафосну принципову боротьбу з патріархатом. Ця недовіра продовжує спонукати активістів і теоретиків на формування власних стратегічних напрямків фемінізму, які відповідають саме ситуації, проблемам, станам і обставинам (політичним, соціальним, культурним) на сучасних Філіппінах після колоніальної доби. Проект філіппінського постколоніального фемінізму базується, в першу чергу, на викоріненні сексуального і домашнього (подружнього) насильства, реабілітації правового положення філіппінок, які належать до різних соціальних верств, які живуть в містах і в селах, боротьбі з секс-туризмом і проституцією. Постколоніальний фемінізм на Філіппінах звертає увагу як на проблеми публічної представленості, так і на проблеми у приватному житті жінки. Не менш чутливим є питання статусу і набуття прав ЛГБТК-людей на Філіппінах, хоча у традиційній філіппінській культурі, що веде своє коріння з феномену бабайлана, гомосексуальність, транссексуальність і трансвестизм не вважалися патологічними і ненормованими станами, тому і в цьому питанні філіппінська критика з обережністю ставиться до проблематизованого поля постколоніального фемінізму, окресленого Заходом.

Варто зазначити, що деякі окреслені гендерні проблеми на Філіппінах переросли у соціальні проблеми (наприклад, проституція пов'язана з бідністю філіппінських сімей), що призвели до глобальних кризових станів у суспільстві, тому є предметом обговорень не тільки для феміністських активістів, а і для державних органів. Однак, навіть теоретичне осмислення особливостей постколоніального фемінізму на Філіппінах дає нам більш чіткі уявлення про розвиток і прогалини феміністського руху у постколоніальних азійських країнах, як на локальному, так і на більш глобальному геополітичному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бернстайн Р. Восток, Запад и секс. История опасных связей / пер. с англ. Т. Азаркович. Москва: АСТ: CORPUS, 2015. 448 с.
2. Бхабха Х. Местонахождение культуры. Перекрестки / под ред. В. Дунаева. Минск: ОДО «Новапринт». 2005. № 3-4. С. 161-191.
3. Введение в гендерные исследования. Ч. I: Учебное пособие / под ред. И. А. Жеребкиной. Харьков: ХЦГИ, 2001; Санкт-Петербург: Алетейя, 2001. 708 с.

4. Марценюк Т. Чому не варто боятися фемінізму. Київ: Видавничий дім «КОМОРА», 2018. 326 с.
5. Саид Э. Культура и империализм / пер. с англ. А. Говорунова. Санкт-Петербург: Владимир Даль, 2012. 738 с.
6. Саид Э. Ориентализм. Западные концепции Востока / пер. з англ. Санкт-Петербург: Русский мир, 2005. 636 с.
7. Спивак Г. Ч. Могут ли угнетенные говорить? *Введение в гендерные исследования*. Ч. 2. Хрестоматия. Харьков: ХЦГИ; Санкт-Петербург: Алетейя, 2001. С. 649-670.
8. Ставракакис Я., Хрисолорас Н. (Я не могу не получить) свое наслаждение: лакановская теория и анализ национализма. *Гендерные исследования* / под ред. И. Жеребкиной. № 18 (2 / 2008). Харьков: ХЦГИ. С. 242-265.
9. Фуко М. История сексуальности. Т. 1. Жага пізнання / пер. з фр. Харків: ОКО, 1997. 235 с.
10. Aguilar D. Toward a Reinscription of Nationalist Feminism. *Review of Women's Studies*. 1995. Vol. 4. № 2. P. 1-14. URL: <https://journals.upd.edu.ph/index.php/rws/article/view/3142/2949>.
11. Arnado J. M. Women's Emancipation in the Philippines: A Legacy of Western Feminism? *Globalization and its Counter-forces in Southeast Asia* / ed. T. Chong. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies. 2008. P. 296-312.
12. Biana H. T., Garcia L.D.I.R., Albano N. M. B. Beyond the bump: Reconceiving the philosophy of pregnancy. *Philosophia: International Journal of Philosophy (PIJP)*. 2021, 22 (1). P. 19-34. DOI.org/10.46992/pijp.22.1.a.2.
13. Cullen Sh. The curse of sex tourism. Asian Catholic Dioceses Directory. *UCA News*. 2019. URL: <https://www.ucanews.com/news/the-curse-of-sex-tourism/85252#>.
14. Estacio L., Estacio J. Z., Alibudbud R. Relationship of Psychosocial Factors, HIV, and Sex Work Among Filipino Drug Users. *Sexuality Research and Social Policy*. 2021. Vol. 18. Iss. 4. P. 933-940. DOI.org/10.1007/s13178-021-00563-0.
15. Garcia Neil J. Male homosexuality in the Philippines: a short history. *IIAS Newsletter*. 2004. № 35. May 8. URL: https://web.archive.org/web/20150508011150/http://www.iias.nl/sites/default/files/IIAS_NL35_13.pdf.
16. Hega M. D., Alporha V. C., Evangelista M. S. Feminism and the Women's Movement in the Philippines: Struggles, Advances, and Challenges. Pasig City, Friedrich-Ebert-Stiftung – Philippine Office, 2017. 28 p. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/philippinen/14072.pdf>.
18. Jacobsen S. D., Hill D. E. Empowerment in Progress: Feminisms in the Philippines from the Pre-Hispanic Period to the Duterte Regime (Part I). *Humanist Voices. Official Secular-Humanist publication by Humanist Voices*. 2019. URL: <https://medium.com/humanist-voices/empowerment-in-progress-feminisms-in-the-philippines-from-the-pre-hispanic-period-to-the-duterte-c69a0bc3676d>.
19. Ladrido P. What is the future of LGBTIQ rights in Southeast Asia? *CNN Philippines*. 2017. URL: <https://cnnphilippines.com/life/culture/2017/11/10/asean-sogie-report.html>.
20. Mark G. W. A. Sex Tourism in the Philippines: A Basis for Planning, and Policy Making and Amendments. *Journal of Tourism & Hospitality*. 2019. Vol. 8. Iss. 5. No. 416. P. 1-12. DOI: 10.35248/2167-0269.19.8.416.
21. Mill J. S. On Liberty / with an introduction by W. L. Courtney, LL.D. (London and Felling-on-Tyne. New York and Melbourne: The Walter Scott Publishing Co., Ltd.). *The Project Gutenberg EBook*, 2011. URL: <https://www.gutenberg.org/files/34901/34901-h/34901-h.htm>.
22. Nads E. The women who helped shape Philippine feminism. *CNN Philippines*. 2019. URL: <https://cnnphilippines.com/life/culture/2019/3/14/The-women-who-helped-shape-Philippine-feminism-.html?fbclid=IwAR2eMQHKXA57tsY-brSHNtWmna5eZVV3j3fNDk6MkCJydAIEWyNyIwLLfBQ>.
23. Redfern C. In Philippine red-light district, an uphill struggle to battle trafficking and abuses. *The Washington Post*. 2019. URL: https://www.washingtonpost.com/world/asia-pacific/in-philippine-red-light-district-an-uphill-struggle-to-battle-trafficking-and-abuses/2019/11/17/43a6470a-bad3-11e9-b3b4-2bb69e8c4e39_story.html.

24. Sik Ying Ho P., Jackson S. Locating sexual politics and gendered lives: East Asian perspectives. *Journal of Gender Studies*. 2021. Vol. 30. Iss. 5. P. 503-511. DOI.org/10.1080/09589236.2021.1930179.
25. Tacon D. Philippines' generation of sex tourism children. *Al Jazeera*. 2015. URL: <https://www.aljazeera.com/gallery/2015/3/12/philippines-generation-of-sex-tourism-children>.
26. Umali J. Women's Suffrage: How the Filipina Won the Right to Vote. *Esquire Mag*. 2021. URL: <https://www.esquiremag.ph/long-reads/features/womens-suffrage-philippines-a2212-20210505-lfrm>.
27. Women in the Philippines: Inspiring and Empowered. *Asia Society*. 2021. URL: <https://asiasociety.org/philippines/women-philippines-inspiring-and-empowered>.
28. Zafft C. R., Tidball S. A Survey of Child Sex Tourism in the Philippines. Second Annual Interdisciplinary Conference on Human Trafficking. 2010. URL: <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1021&context=humtrafconf2>.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2021

Стаття рекомендована до друку 10.11.2021

Tetiana V. Podolska, PhD in Philosophy, Associate Professor of the Professor J. B. Schad Department of Theoretical and Practical Philosophy V. N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine <https://orcid.org/0000-0003-1159-7538>,

Kateryna H. Fisun, PhD in Philosophy, Associate Professor of the Department of Theory of Culture and Philosophy of Science V. N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine <https://orcid.org/0000-0001-9353-8106>

TO THE PROBLEMS OF POSTCOLONIAL FEMINISM (ON THE EXAMPLE OF THE PHILIPPINES)

The article is dedicated to the study of problems of postcolonial feminism in the Philippines and revealing of reasons why they need creation of a separate program that differs from the program of pioneering theorists of postcolonial criticism (Edward Said, Gomi Bgabga, Gayatri Spivak, etc.). The problem of the article is insufficiently studied postcolonial feminism. The example of the Philippines shows scientific limitations of local articles, however, there is an urgent need to update the whole field of acute issues in the lives of the Filipinos on whom feminist criticism is most focused today. The relevance of the article is due to the interest in development of feminism in the Philippines – postcolonial country which suffered both from colonial West policy and American domination, and had a matriarchal culture in pre-colonial times. The aim of the article is to analyze the problems, ideas, and strategies of postcolonial feminism in the Philippines in terms of postcolonial philosophy and gender theory. Authors analyze social problems in the lives of the Filipinos, including unresolved women's issues at all levels of society and LGBTIQ community, sex tourism and prostitution, etc. Cultural foundations of gender perceptions are analyzed in the Philippines and reasons are found for distrust of the Filipinos to Western critics of patriarchy in artificial imposition of patriarchy by Spanish conquerors in colonial times. Authors consider paradoxical situation of LGBTIQ community in the Philippines emphasizing non-violent and non-homophobic nature of Philippine society which is represented by the figure of babaylan – transgender woman or feminine shamanic man known even in pre-colonial times. In addition, authors analyze in detail the problems of sex tourism, prostitution, abandoned children from “white men” who represent not only saved forms of colonialism in the East (they represent the model of symbolic relations between West and East as a relationship between the dominant and the subordinate), but also have transformed into social problems which require regulation by the authorities. The novelty of the study is in an attempt to find interdependencies between historical and cultural characteristics, gender perceptions, and strategies of postcolonial feminism in the Philippines.

Key words: **feminism, postcolonialism, the Philippines, gender, LGBTIQ, culture.**

REFERENCES

1. Bernstein, Richard (2015). *The East, the West, and Sex: A History of Erotic Encounters* (transl. from English T. Azarkovich, original work published 2009). Moscow, AST. 336 p. (In Russian).
2. Bhabha, K. Homi (2005). The Location of Culture. In: *Intersections* (ed. by V. Dunaev, № 3-4, pp. 161-191; original work published 1994). Minsk, ODO “Novaprint”. (In Russian).

3. Introduction into Gender Studies (2001). (ed. by Iryna Zhrebkina, Part 1. Manual). Kharkov, KCGS; Saint-Petersburg, Aletheia. 708 p. (In Russian).
4. Marцениук Tamara (2018). *Why one should not be afraid of feminism*. Kyiv, KOMORA. 326 p. (In Ukrainian).
5. Said, Edward (2012). *Culture and Imperialism* (transl. from English A. Govorunov; original work published 1976). Saint-Petersburg, Vladimir Dal. 738 p. (In Russian).
6. Said, Edward (2005). *Orientalism. Western Conceptions of the Orient* (transl. from English; original work published 1978). Saint-Petersburg, Russian world. 636 p. (In Russian).
7. Spivak, Gayatri (2001). Can the Subaltern Speak? In: *Introduction to the Gender Studies* (Part 2. Chrestomathy, pp. 649-670; original work published 1988). Kharkiv, KCGR; Saint-Petersburg, Aletheia. (In Russian).
8. Stavrakakis, Yannis, Chrysoloras, Nikos (2008). (I Can't Get No) Enjoyment: Lacanian Theory and the Analysis of Nationalism. In: *Gender Studies* (ed. by Iryna Zhrebkina, № 18, pp. 242-265; original work published 2006). Kharkiv, KCGR. (In Russian).
9. Foucault, Michel (1997). The Will to Knowledge. In: *The History of Sexuality* (transl. from French, Vol. 1; original work published 1976). 235 p. (In Ukrainian).
10. Aguilar, Delia (1995). Toward a Reinscription of Nationalist Feminism. In: *Review of Women's Studies* (Vol. 4. № 2. pp. 1-14). Retrieved from: <https://journals.upd.edu.ph/index.php/rws/article/view/3142/2949>. (In English).
11. Arnado, Janet M. (2008). Women's Emancipation in the Philippines: A Legacy of Western Feminism? In: *Globalization and its Counter-forces in Southeast Asia* (ed. T. Chong, pp. 296-312). Singapore: Institute of Southeast Asian Studies. (In English).
12. Biana, T. Hazel, Leni, dIR Garcia, Ninotchka, Mumtaj B. Albano (2021). Beyond the bump: Reconceiving the philosophy of pregnancy. *Philosophia: International Journal of Philosophy (PIJP)* (Vol. 22, 1: 2021, pp. 19-34). DOI.org/10.46992/pijp.22.1.a.2. (In English).
13. Cullen, Shay (2019). The curse of sex tourism. Asian Catholic Dioceses Directory. *UCA News*. Retrieved from: <https://www.ucanews.com/news/the-curse-of-sex-tourism/85252#>. (In English).
14. Leonardo Estacio Jr., Jan Zsanila Estacio, Rowalt Alibudbud (2021). Relationship of Psychosocial Factors, HIV, and Sex Work Among Filipino Drug Users. *Sexuality Research and Social Policy* (Vol. 18, issue 4, pp. 933-940). DOI.org/10.1007/s13178-021-00563-0. (In English).
15. Neil Garcia, J. (2004). Male homosexuality in the Philippines: a short history. *IIAS Newsletter* (№ 35, May 8). Retrieved from: https://web.archive.org/web/20150508011150/http://www.iias.nl/sites/default/files/IIAS_NL35_13.pdf. (In English).
16. Hega, Mylene D., Alporha, Veronica C., Evangelista, Meggan S. (2017). Feminism and the Women's Movement in the Philippines: Struggles, Advances, and Challenges. PasigCity, Friedrich-Ebert-Stiftung – Philippine Office. 28 p. Retrieved from: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/philippinen/14072.pdf>. (In English).
17. Jacobsen, Scott Douglas, Hill, Danielle Erika (2019). Empowerment in Progress: Feminisms in the Philippines from the Pre-Hispanic Period to the Duterte Regime (Part I). *Humanist Voices. Official Secular-Humanist publication by Humanist Voices*. Retrieved from: <https://medium.com/humanist-voices/empowerment-in-progress-feminisms-in-the-philippines-from-the-pre-hispanic-period-to-the-duterte-c69a0bc3676d>. (In English).
18. Ladrado, Portia (2017). What is the future of LGBTIQ rights in Southeast Asia? *CNN Philippines*. Retrieved from: <https://cnnphilippines.com/life/culture/2017/11/10/asean-sogie-report.html>. (In English).
20. Mark GWA (2019). Sex Tourism in the Philippines: A Basis for Planning, and Policy Making and Amendments. *J Tourism Hospit* (8:416, pp. 1-12). DOI: 10.35248/2167-0269.19.8.416. (In English).
21. Mill, John Stuart. On Liberty (2011) (with an introduction by W. L. Courtney, LL.D., The Walter Scott Publishing Co., Ltd.; original work published 1859). *The Project Gutenberg EBook*. Retrieved from: <https://www.gutenberg.org/files/34901/34901-h/34901-h.htm>. (In English).

22. Nads, Esteva (2019). The women who helped shape Philippine feminism. *CNN Philippines*. Retrieved from: <https://cnnphilippines.com/life/culture/2019/3/14/The-women-who-helped-shape-Philippine-feminism-.html?fbclid=IwAR2eMQHKXA57tsY-brSHNtWmna5eZVV3j3fNDk6MkCJydAIEWyNylwLLfBQ>. (In English).
23. Redfern, Corinne (2019). In Philippine red-light district, an uphill struggle to battle trafficking and abuses. *The Washington Post*. Retrieved from: https://www.washingtonpost.com/world/asia-pacific/in-philippine-red-light-district-an-uphill-struggle-to-battle-trafficking-and-abuses/2019/11/17/43a6470a-bad3-11e9-b3b4-2bb69e8c4e39_story.html. (In English).
24. Sik Ying Ho, Petula, Jackson, Stevi (2021). Locating sexual politics and gendered lives: East Asian perspectives. *Journal of Gender Studies* (Vol. 30. Issue 5. pp. 503-511). DOI.org/10.1080/09589236.2021.1930179. (In English).
25. Tacon, Dave (2015). Philippines' generation of sex tourism children. *Al Jazeera*. Retrieved from: <https://www.aljazeera.com/gallery/2015/3/12/philippines-generation-of-sex-tourism-children>. (In English).
26. Umali, Jastin (2021). Women's Suffrage: How the Filipina Won the Right to Vote. *Esquire Mag*. Retrieved from: <https://www.esquiremag.ph/long-reads/features/womens-suffrage-philippines-a2212-20210505-lfrm>. (In English).
27. Women in the Philippines: Inspiring and Empowered (2021). *Asia Society*. 2021. Retrieved from: <https://asiasociety.org/philippines/women-philippines-inspiring-and-empowered>. (In English).
28. Zafft, Carmen R., Tidball, Sriyani (2010). A Survey of Child Sex Tourism in the Philippines. In: *Second Annual Interdisciplinary Conference on Human Trafficking*. Retrieved from: <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1021&context=humtrafconf2>. (In English).

The article was received by the editors 19.10.2021

The article is recommended for printing 10.11.2021